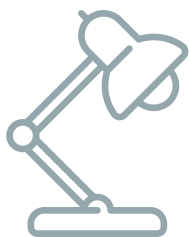

Ki, mennyit és milyen feltételekkel fizetne szén-dioxid-adót Magyarországon?

• Weiner Csaba • Muth Dániel

2025. június

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az Európai Unió 2027-től szén-dioxid-árarást vezet be az épületek és a közlekedés energiafelhasználására, amit a lakosság közvetlenül fog érzékelni az árakban. Az állampolgárok elfogadható és hatékony klímapolitikák kialakítása érdekében alapvető fontosságú, hogy megértsük az ezzel kapcsolatos attitűdöket. Elemzésünk a szén-dioxid-árarák magyarországi elfogadottságáról, a fizetési hajlandóságról és a bevétel-visszaosztási mechanizmusok hatásosságáról szóló, 2022 nyarán végzett felmérés eredményeit mutatja be, ami az első ilyen jellegű kutatás Közép- és Kelet-Európában.

Azt találtuk, hogy alacsony a szén-dioxid-adó elfogadottsága, amit a bevétel-visszaosztási mechanizmusok csak korlátozottan növelnek. Ezek a megállapítások a fizetendő pénzösszegekre is igazak. Az abszolút és relatív számok rendre elmaradnak a nyugati felmérésekben kapott értékektől. Újdonságot jelent az egészségügy és az oktatás fejlesztésének, illetve finanszírozásának népszerűsége a választható visszaosztási intézkedések között, amelyek szélesebb körét elemeztük, mint a korábbi nemzetközi vizsgálatok.

Eredményeink arra világítanak rá, hogy gondosan fel kell mérni a szén-dioxid-árarák várható elosztási hatásait, és a szociális szempontokat be kell építeni az éghajlat-politikába. Ennek kialakítása során a csak visszaosztással támogatók kiemelt figyelmet érdemelnek.

Az elfogadottság növelése érdekében a sérülékeny csoportok kompenzálása mellett javasolt csökkenteni az energiára kivetett adókat, és jogszabályban rögzíteni a szén-dioxid-árarákból származó bevételek felhasználását adekvát éghajlat-politikai és szociális projektekre.

A szakpolitika sikerességének egyik záloga a közvélemény megfelelő tájékoztatása a klímaváltozásról és a klímapolitikákról, de kulcskérdés az is, hogy Magyarország hozzáférjen az EU Szociális Klímaalapjából hamarosan elérhető forrásokhoz. Az ehhez esedékes nemzeti szociális klímatervhez hasznosak lehetnek a kutatási eredményeink.

BEVEZETÉS

Az éghajlatváltozás legfőbb oka az emberi tevékenységhez kapcsolódó szén-dioxid-kibocsátás, ami nagyrészt a fosszilis energiahordozók elégetésekor keletkezik. A cél ezért a kibocsátás csökkentése. Ha a kibocsátásnak ára van, akkor a lakosság és a gazdasági szereplők változtatnak a szokásaikon, hogy minél kevesebbet kelljen fizetniük. Ilyen árazási mód a szén-dioxid-adó és a kibocsátáskereskedelmi rendszer (emissions trading system, ETS).¹

Az EU 2027-től kiterjeszti az ETS-t az épületekre és a közlekedésre, hogy 2030-ig 1990-hez képest legalább 55 százalékkal csökkentse az üvegházhatású gázok kibocsátását. A fűtéshez használt tüzelőanyagok és a gépjármű-üzemanyagok áremelkedése közvetlenül érinti majd a magyarok jólétét.

A szén-dioxid-árazás elfogadottságát alapvetően az határozza meg, hogy az emberek hogyan vélekednek az igazságosságáról és a hatásosságáról. A szén-dioxid-árazás arányaiban nagyobb terhet ró a szegényebb háztartásokra, a fűtőanyagok és a gépjármű-üzemanyagok iránti kereslet pedig viszonylag rugalmatlan, és az alternatívák, például a hőszivattyú és az elektromos autók költséges beruházások. A szén-dioxid-adó viszont jelentős bevétel az államnak, amit vissza tud fordítani a gazdasági, társadalmi és környezeti feltételek javítására, amivel növelhető az elfogadottság.

Az elemzés célja, hogy bemutassuk, mekkora Magyarországon a szén-dioxid-adó lakossági elfogadottsága és a fizetési hajlandóság, és a különféle bevétel-visszaosztási intézkedések hogyan változtatják meg ezeket.

¹ Az egyszerűség kedvéért az ETS helyett a szén-dioxid-adó kifejezést használtuk a kérdőívben.

HÁTTÉR

Három kérdést helyeztünk el a szén-dioxid-adóról a lakosság éghajlatváltozáshoz való hozzáállását vizsgáló átfogó országos felmérésbe:

- 1. Hajlandó-e szén-dioxid-adót fizetni, és mennyit?**
- 2. Aki nem szándékozott fizetni, áldozna-e rá valamilyen bevétel-visszaosztási intézkedés esetén, és mennyit?**
- 3. Aki már kezdetben is hajlandó volt fizetni, kész-e többet fordítani erre valamilyik intézkedés esetén, és mennyit?**

Öt bevétel-visszaforgatási intézkedést ajánlottunk fel. Fordíthatták a lakossági és vállalati adóterhek mérséklésére, környezetvédelmi projektekre, a szegény háztartások támogatására, az oktatásra és az egészségügyre, valamint az államadósság csökkentésére.

A kérdezőbiztosok hétezer felnőttet kérdeztek meg személyesen 2022. június 10-e és augusztus 1-je között,² az elemzésünkben viszont egy 3013 főből álló mintát használtunk, amely nemre, életkorra, lakóhelyre és iskolai végzettségre reprezentatív.

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Az elfogadottság és a fizetési hajlandóság mértéke

Minden érték alacsonyabb lett, mint a nyugati felmérésekben tapasztaltak:

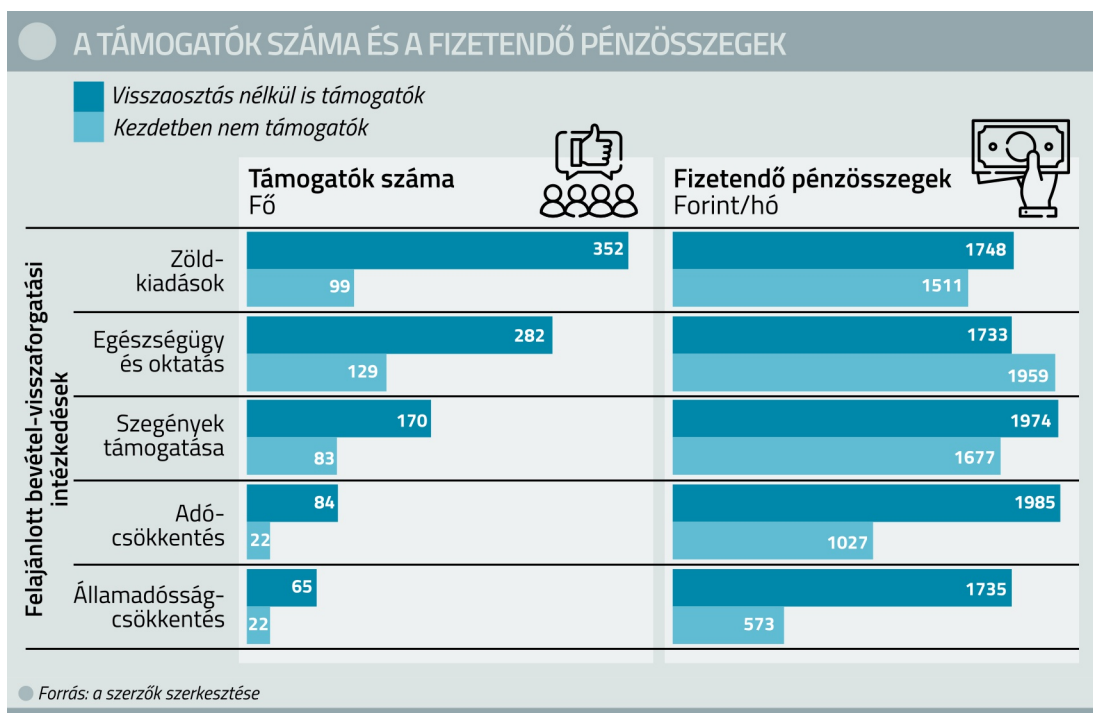
- A válaszadók mindössze 20 százaléka támogatta a szén-dioxid-adót. A többség havi ezer forintot fizetne.
- A bevétel-visszaforgatás hatására az elfogadottság 27 százalékra nőtt.
- Akik megváltoztatták a véleményüket, átlag mintegy 1600 forintot fizetnének bevétel-visszaforgatás esetén. Akik kezdetben is fizettek volna, azok nagyjából 1800 forintot.

² Mivel a felmérés kevés kérdőívtől eltekintve a rezsicsökkentés átalakításának 2022. július 13-ai bejelentése előtt készült, ezért az eredményekre ennek nem lehetett érdemi hatása.

A bevétel-visszaosztási intézkedések hatásossága

1. Kezdetben nem támogatók/fizetők: A csak újraelosztással támogatók között a leghatásosabb bevétel-visszaosztási intézkedés az egészségügyre és oktatásra való költség volt. Ez példátlan a szakirodalomban. A másik végtel az adók és az államadósság csökkentése, amelyek elhanyagolható hatással voltak az elfogadottságra. Ezek a szakirodalomhoz hasonló eredmények. A zöldkiadások és a szegények támogatása jobban teljesítettek. Ez a két intézkedés szokott népszerű lenni a nyugati országokban. A zöldkiadásokat viszonylag sokan választották, míg a szegények támogatása kevésbé jól szerepelt, de relatíve magas pénzösszegeket mondtak a válaszadók ebben az esetben.

2. Visszaosztás nélkül is támogatók/fizetők: Az alapból támogatóknál a zöldkiadások álltak az első helyen – az egészségügy és az oktatás előtt – az öt lehetőség közül, viszont az adócsökkentési intézkedésre és a szegények támogatására adták meg a legnagyobb pénzösszegeket.

Összefüggések az elfogadottságban

1. Összefüggések a kezdeti elfogadottság és a szociodemográfiai helyzetet és energiatudatosságot kifejező változók között

Elfogadóbbak a fővárosban, megyeszékhelyen vagy egyéb megyei jogú városban élők, a gimnáziumot/szakközépiskolát/technikumot végzettek és a diplomások, a háztartásuk áramfogyasztását figyelemmel kísérik, továbbá a jól vagy szerényen élők. Nincs szignifikáns különbség a szakmunkásképzőt/szakiskolát és a legfeljebb általános iskolát végzettek között. Az elfogadottság nincs kapcsolatban sem az életkorral, sem a nemmel, sem a lakóépület típusával.

2. Hasonlóságok és különbségek a kezdetben nem támogatók és a visszaosztás nélkül is támogatók között

Hasonlítanak: a végzettségük, a lakóhelyük és a nemük tekintetében. **Különböznek:** a pénzügyi helyzetükben és az energiatudatosságukban. A csak újraelosztással támogatók között nagyobb a szerényen élők aránya, mint a jól élőké, és kisebb azoknak a részesedése, akik környezetvédelmi megfontolásból kísérik figyelemmel háztartásuk áramfogyasztását.

3. Legalacsonyabb és legmagasabb elfogadottság esélye

Azok között **a legalacsonyabb az elfogadottság esélye**, akik falun vagy nem megyei jogú városban, illetve nem Budapesten laknak, legfeljebb nyolc általánosuk van, rossz anyagi körülmények között élnek, és nem figyelik a háztartásuk áramfogyasztását. Azok körében **a legmagasabb az elfogadottság esélye**, akik Budapesten vagy megyei jogú városban laknak, diplomások, jól élnek, és környezetvédelmi okból nyomon követik a háztartásuk áramfelhasználását.

Ez volt tapasztalható mind a kezdeti vagy alapelfogadottság, mind a kibővített elfogadottság esélye esetében (utóbbi az összes olyan válaszadót magában foglalja, aki hajlandó szén-dioxid-adót fizetni), csak az esélyek mértéke tér el kissé.

Az életkort külön vizsgálva a kibővített elfogadottság esélyeit illetően: a kor növekedésével az elfogadottság esélye egyaránt csökken a szén-dioxid-adót legkevésbé és leginkább elfogadó társadalmi csoportoknál.

MAGYARÁZATOK ÉS SZAKPOLITIKAI KIHÍVÁSOK

Magyarázatok az alacsony elfogadottságra és fizetési hajlandóságra

1. A zöldgondolkodás és -cselekvés kultúrájának hiányosságai

Magyarországon: A környezetvédelem alulreprezentált a magyar politikai és civil szférában. A lakosság tudatában van a környezeti és éghajlati kérdéseknek, komoly problémának tartja a klímaváltozást, aggódik is miatta, mégsem sorolja a legfenyegetőbb társadalmi-gazdasági veszélyek közé.

2. Az ország gazdasági fejlettsége, a gazdaság állapota a

felméréskor: A magyarok jelentős része úgy érezheti, hogy aligha tudja megfizetni a klímapolitikát. A felmérés készítésekor a fogyasztói árak látványosan emelkedtek, a magyar társadalomban pedig az anyagi megfontolások felülkerekednek a környezetvédelmi szempontokon.

3. Magyarország és a magyar emberek kontra a gazdagabb országok és a multinacionális vállalatok szerepe az éghajlatváltozásban:

A magyar kormány és az emberek azt gondolhatják, hogy az éghajlatváltozás-mérséklés és -alkalmazkodás költségeit nem nekik kellene megfizetniük, mert a problémát nagyrészt a gazdagabb országok és a multinacionális vállalatok okozták.

4. Individualizmus, alacsony társadalmi tőke és bizalom,

szolidaritáshiány és magas korrupció Magyarországon: A magyar társadalom individualista, miközben alacsony a társadalmi tőke, gondok vannak a bizalom és a szolidaritás terén, a korrupció pedig magas. A bizalomnak fontos szerepe van abban, hogy hogyan alakul a személyes felelősség érzete, illetve a klímaaggodalomból lesz-e konkrét egyéni cselekvés.

5. Kormányzati politika, szakpolitika és narratíva az energiaárakat

illetően: Az Orbán-kormányok döntő hatással vannak a közbeszédben jelen lévő narratívákra. A szén-dioxid-adózás a jólétre és a versenyképességre leselkedő veszélyként jelenik meg. A magyar kormány ellenzi azokat az uniós kezdeményezéseket, amelyek a lakossági energiaárak növekedését eredményezhetik.

Magyarázatok a bevétel-visszaforratási intézkedések hatásosságára

1. Egészségügy és oktatás: Az egészségügy és oktatás együttes kategóriájának a választása nem meglepő, ha figyelembe vesszük e két ágazat helyzetét, illetve azt, hogy a jövőjük nagy közfigyelmet kapott a felmérés idején. A két kategória közül azonban minden bizonnyal az egészségügy volt a hívószó, amit a legfenyegetőbb problémának tekintettek, míg az oktatás helyzetét kevesen sorolták a problémalista elejére.

2. Zöldkiadások: A két megadott példa, az épületek szigetelése és a közösségi közlekedés fejlesztése közül a szigetelés különösen fontos szerepet játszott a zöldkiadások relatív népszerűségében, mert a magyar lakásállomány energiahatékonysága uniós összehasonlításban is rossz.

3. A szegények támogatása: A szegényekkel kapcsolatos attitűd fontos szempont lehet annak megértésében, hogy a fizetni hajlandók mindkét csoportjában csak a harmadik helyen szerepel az alacsony jövedelmű háztartások támogatása. A szén-dioxid-adó kezdeti vagy alaptámogatói által fizetendő relatíve magas pénzüsszegek azzal magyarázhatók, hogy e válaszadók között lehetnek olyan szociálisan gondolkodó jómódúak, akik számára fontos a klasszikus redisztribúció.

4. Adócsökkentés: Az adók csökkentésének a választása kézenfekvő lett volna annak fényében, hogy az infláció és a szegénység/éhezés milyen komoly veszélyként jelent meg a felmérésben. De ez a problémahalmaz a szegények támogatásának választásánál is szempont lehetett. Az adócsökkentéssel kapcsolatos válaszokat az is befolyásolhatta, hogy az a magánszemélyek és a vállalatok adóterheire egyaránt vonatkozott. A szén-dioxid-adót visszaosztás nélkül is támogatók által az adócsökkentési intézkedésre megadott relatíve magas pénzüsszegek azt is jelezhetik, hogy a versenyképesség fontosabb szempontként jelenik meg náluk, mint más válaszadóknál.

5. Államadósság-csökkentés: Az államadósság csökkentését azért nem érezhették magukénak a válaszadók, mert az nem hasznosul közvetlenül a társadalomban.

SZAKPOLITIKAI JAVASLATOK

- 1. Az első javaslatunk**, hogy a szén-dioxid-árzás bevezetésekor csökkentsék az energiára kivetett adókat, mindezzel párhuzamosan pedig átfogó kompenzációs csomag révén támogassák a káros elosztási hatásoknak kitett csoportokat. Így tompíthatják a negatív hatásokat, és leküzdhetik az árváltozással szembeni érzékenységet és ellenállást.
- 2. A második ajánlásunk** a szén-dioxid-adó-bevételek jogszabályban rögzített felhasználása olyan éghajlat-politikai és szociális projektekre, ahol nyilvánvaló szükség van a finanszírozásra és a szolgáltatás minőségének javítására. Ez jó módja lehet az elfogadottság növelésének.
- 3. A harmadik javaslatunk** az oktatókampányok fontossága a klímaváltozásról, a klímapolitikák hasznairól, valamint a szén-dioxid-adó főbb szakpolitikai összetevőiről és hatásosságáról.

KÖVETKEZTETÉSEK

A fő következtetés, hogy a társadalmi támogatottság érdekében a szociálpolitikai szempontokat is be kell építeni az éghajlat-politika kialakításába.

A bevételek visszaforgatásával elsősorban a csak visszaosztással támogatókat érdemes megcélozni. Ebbe a célcsoportba tartoznak, akik az áramfogyasztásukat pénzmegtakarítási célból követik, és nyitottak a klímavédelmi intézkedések támogatására. Mivel korlátozottak az anyagi lehetőségeik, ezért fontos a kompenzáció és a zöldkiadások együttes alkalmazása.

Az Európai Unió Szociális Klímaalapjából jelentős pénzüsszegekhez juthat Magyarország a közeljövőben, ami mérsékelheti a szén-dioxid-árzás negatív hatásait és növelheti a társadalmi elfogadottságot. A tagállamoknak 2025 júniusáig kell benyújtaniuk a nemzeti szociális klímaterveiket az Európai Bizottsághoz, amelyhez hasznosak lehetnek a kutatási eredmények.

SZAKIRODALOM

Muth, D., Weiner, C., Lakócai, C. (2024). Public support and willingness to pay for a carbon tax in Hungary: Can revenue recycling make a difference? *Energy, Sustainability and Society*, 14, 30. > [Link](#)

Weiner Cs., Muth D., Lakócai Cs. (2023). A szén-dioxid-kibocsátást terhelő adó társadalmi elfogadottsága és a fizetési hajlandóság alakulása Magyarországon. *Közgazdasági Szemle*, 70(10), 1077–1107. > [Link](#)

A kutatást a HUN-REN támogatta „A hazai klímaadaptáció lehetőségei” című projekt keretében.

HUN
REN

Közgazdaság- és Regionális
Tudományi Kutatóközpont

A HUN REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpontot három intézmény, a Közgazdaságtudományi Intézet, a Regionális Kutatások Intézete és a Világgazdasági Intézet alkotja.

- Cím: 1097 Budapest Tóth Kálmán u. 4.
- Postacím: 1097 Budapest Tóth Kálmán u. 4.
- Telefon: (+36-1) 224 6700
- E-mail: titkarsag@krtk.hun-ren.hu
- Web: www.krtk.hun-ren.hu